

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

חיי שרה

(חלק בה שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת חיי שרה, יחיד חשון, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

חיי שרה

91

במדרש⁸ בנוגע למערת המכפלה: „זה אחד משלשה מקומות שאין אומות העולם יכולין להונות את ישראל, לומר גזולים הם בידכם, ואלו הן: מערת המכפלה ובית המקדש וקבורתו של יוסף“.

כלומר, בעלות ישראל על ארץ ישראל התחילה בפועל בזה שאברהם אבינו קנה את מערת המכפלה לקבורת שרה⁹.

וכן כתב האבן-עזרא¹⁰, שאחד הטעמים לכך ש„נזכרה זאת הפרשה“ הוא „לקיים דבר ה' לאברהם להיות לו נחלה“.

והנה, כל הענינים שבתורה הם בתכלית הדיוק. ומובן, שזה שנחלתם הראשונה של בני ישראל בארץ ישראל היא בחברון מורה על ענין מיוחד שיש בחברון.

ויש לומר: כיון שבחברון התחילה בעלות עם ישראל על ארץ ישראל, לפיכך באה בעלות זו עליה בפרסום, לעיני אומות העולם, גם בשאר התקופות.

ועפ"ז יש לבאר מאמר המדרש בפרשתנו¹¹, שאחד הטעמים שנקראת חברון בשם „קריית ארבע“ הוא „שהוא עולה בקרנסין (גורלות. מתנות-כהונה) 92

א. החלק הראשון בארץ ישראל שבבעלותו עברה בפועל לאברהם אבינו היה בחברון – „שדה המכפלה על פני ממרא היא חברון“².

אע"פ שקודם לכן, בבריית בין הבתרים, כבר ניתנה ארץ ישראל כולה לאברהם אבינו ולזרעו אחריו, כמו שנאמר³ „לזרעך נתתי את הארץ הזאת“ (ואף לפני כן⁴ אמר לו הקב"ה⁵ „קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה“), מכל מקום, הבעלות בפועל (ע"י קנין) – ובפרסום „לעיני בני חת בכל באי שער עירו“ – היתה לראשונה ב(מערת המכפלה שב)חברון.

ומאז ואילך שייכת מערת המכפלה שבחברון לאברהם יצחק ויעקב ולזרעם אחריהם – עם ישראל [כדאיתא

(1 א) שמוספר בתורה בפירוש, (ב) ובאופן „לאחוזת קבר“. משא"כ בהמקומות שגר לפני, אפילו את"ל שקנה בית וחלק בארץ (וראה פרש"י וירא כא, לד) – א) לא נאמר מפורש (ובפרט – קנין) בתורה. (ב) לא ה' באופן דאחוזת קבר שהיא לעולם ואינו מוכר, וכי"ב.

(2 ל' הכתוב – פרשתנו כג, יט.

(3 לך טו, יח. ובפרש"י שם: אמירתו של הקב"ה כאילו היא עשו' וכמדו"ל (ירושלמי חלה פ"ב ה"א. וראה ב"ר פמ"ד, כב) לזרעך אתן אין כתיב כאן אלא לזרעך נתתי כבר נתתי. וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 204 ואילך.

(4 כפשטות סדר הכתובים. ולהעיר מפרש"י בא (יב, מ).

(5 לך יג, יז. וראה הערה הבאה.

(6 ראה הדיעות (ב"ב ק, א) אם הליכת אברהם היתה קנין או רק „כדי שיהא נוה לכבוש לפני בניו“.

(7 פרשתנו שם, יח.

(8 ב"ר פמ"ט, ז. יל"ש עה"פ וישלח לג, יט.

(9 וראה לקו"ש שם ע' 150 ואילך.

(10 פרשתנו כג, יט.

(11 פנ"ה, ד. יל"ש כאן (כג, ב).

היא, היותה של חברון אחת מערי מקלט¹⁶.

[וכמרומו גם בפרשתנו, ע"פ ביאור הגאון הרוגצובי¹⁷ בשקלא-וטריא דאברהם ובני חת, שאברהם רצה לרכוש את המערה בקצה שדהו דוקא, כי "בית הקברות של ערי מקלט דוקא מחוץ לעיר" (וחשש אברהם מפינוי הקברים לאחר זה), ועל זה השיבו לו בני חת „נשיא"¹⁸ אלקים אתה בתוכנו גוי", וקבר מלך ונשיא אין מפניך].

דהנה, ערי המקלט ניתנו ללויים¹⁹, ובבעלות הלויים על עריהם מצינו מעלה ביחס לבעלות שאר השבטים על נחלותיהם:

דין הוא²⁰, ש"לויים שמכרו שדה משדה עריהם או בית מבתי ערי חומה שלהן, אין גואלין כסדר הזה" (כשאר בני ישראל, שאין יכולין לפדות שדותיהן עד שתי שנים, ובתי ערי חומה – אם לא נגאלו בתוך השנה, הרי הם נחלטים ביוכל), „אלא מוכרין השדות ואפילו סמוך ליוכל וגואלין מיד. ואם הקדישו שדה גואלים מיד ההקדש לאחר היוכל, וגואלים בתי ערי חומה כל זמן שירצו אפילו אחר כמה שנים שנאמר²¹ גאולת עולם תהיה ללויים".

- (פרש"י שלח א, כב מכתובות קיב, א. סוטה לד, ב. ועוד. וראה ההמשך בב"ר פרשתנו שם).
 (16) יהושע כ, ז. מכות ט, סע"ב. ב"ב שם.
 (17) צפע"נ עה"ת פרשתנו כג, ו"ט. ובהל' תרומות ג, א (הובא בהערות לצפע"נ עה"ת שם).
 (18) פרשתנו שם, ו.
 (19) מסעי לה, ו.
 (20) רמב"ם הל' שמיטה ויוכל פ"ג ה"ז (ממשנה ערכין לג, ב).
 (21) בהר כה, לב.

של ד' מתחלה ליהודה ואחר כך לכלב¹² ואחר כך לכהנים ואחר כך ללויים¹³. דלכאורה קשה, למאי נפקא-מינה (ומהי המעלה בכך) שהיו לחברון ארבעה בעלים¹⁴? אלא יש לומר, שדבר זה מבטא ענין מיוחד בנוגע לבעלות עם ישראל על חברון, כדלקמן.

ב. לכאורה היה אפשר לומר, שאחת המעלות¹⁵ ב(בעלות ישראל על) חברון

(12) וברש"י במדרש שם, כולל יהודה וכלב ביחד, ולפנ"ז גורס „אברהם". ואכ"מ.
 (13) בב"ר לפנינו „ואח"כ ללויים ואח"כ לכהנים". אבל ביל"ש הוא כפנים. וכ"ה בכמה דפוסים וכת"י הב"ר – ראה ב"ר הוצאת תיאודור אלבק, ור"נ.

(14) ביפ"ת לב"ר שם מפרש דהחלק שניתן ללויים לא ה' אצל כלב בתחלה, אלא „שוב עלה הגורל על הנשאר ממנה ליתנה למקלט ללויים". אבל הרי מפורש כמ"פ (יהושע יד, יג-יד. טו, יג-יד. שופטים א, כ) ד(שדה) חברון ניתנה לכלב. ופשטות הלשון משמע דהיו כמו כל ערי הלויים וערי מקלט, דבנ"י נתנו ללויים מנחלת אחוזתם (מסעי לה, ב. יהושע כא, ג), ובפרט „וירש משם כלב את שלשה בני הענק גוי" (יהושע טו, יד. שופטים שם), והרי מפורש בדברי ה' (שלח יד, כד) והביאתיו אל הארץ (חברון – פרש"י), ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו" (דברים א, לו. וביהושע יד, ט) לך תהי' לנחלה ולבניך עד עולם) – וכפרש"י שלח יג, כב. פינחס כו, נה (בסופו). דברים שם.

וי"ל דגם במכות (י, א), ב"ב (קכב, ב) דמקשה „וחברון עיר מקלט הוא והכתיב (שופטים א, כ) ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה, אמר אביי פרוודהא דכתיב ואת שדה העיר ואת חצרי" נתנו לכלב בן יפונה – השק"ט והתירין הוא לא בתחילת הנתינה, כ"א במה שנשאר שלו באחוזתו. וראה שיח יצחק מכות שם.
 (15) דלכאורה אדרבה טרשין שבא"י הייתה

(*) ועפ"ז יומתק (ותתורץ קושיית המהרש"א ב"ב שם) מה שהובא בב"ב ומכות שם הפסוק דשופטים ולא הפסוקים דיהושע שלפנ"ז.

ש"לבית דירה ניתנו" ("ולא שיהא נחלתם ואחוזתם"²⁸), ורבי יוסי סבירא ליה "למחלוקת ניתנו" ("ניתנו להלויים לחלקם ולאחוזתם"²⁸). ונמצא, שלדעת רבי יוסי בעלות הלויים על ערי המגרש היא באופן של חלק בארץ. וכן פסק הרמב"ם²⁹, דאף שבידוי "הוא אומר ואת האדמה אשר נתת לנו"³⁰, מכל מקום, "לויים מתודים שאע"פ שלא נטלו חלק בארץ יש להם ערי מגרש". הרי להדיא, שערי המגרש נחשבים חלק הלויים בארץ ישראל.

ואף שפסק הרמב"ם³¹, "רוצח הדר בערי מקלט אינו נותן שכר ביתו, והדר בשאר ערי הלויים נותן שכר לבעל הבית"³² – ולדעת הירושלמי³³ תלויה המחלוקת אם "מעלות היו שכר ללויים" בפלוגתא הנ"ל אי "למחלוקת ניתנו" או "לבית דירה ניתנו", שמזה משמע, שערי המגרש השייכות ללויים הן (לדעת הרמב"ם) רק מ"ב הערים, ולא³⁴ שש ערי המקלט³⁵ (אשר "הובדלו

והדבר מורה, לכאורה, שבעלות הלויים היא תמידית, דאף כשהבית או השדה עומדים בפועל ברשות הקדש או ברשות אחרת – גם אז יש ללויים מעין בעלות עליהם, ולא הוצאו מרשותם (בהחלט).

ונמצא שהבעלות על חברון, בהיותה אחת מערי המקלט שניתנו ללויים, היא בידי הלויים באופן של "גאולת עולם"²².

ג. אמנם, אי משום הא – שחברון היא עיר מקלט שניתנה ללויים – הרי לכאורה איפכא מסתברא, דמצינו שבעלות הלויים על עריהם קלושה יותר מבעלות שאר השבטים על נחלותיהם: הלכה²³ היא, ש"כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען" – אין להם נחלה בארץ ישראל, ומ"ח הערים שניתנו להם – "שש ערי מקלט" ו"עליהם תתנו ארבעים ושתיים עיר"²⁴ – אינן אלא (כדיוק לשון הכתוב²⁵) "ערים לשבת". ומה משמע שאין ללויים בעלות שלימה על עריהם.

אך הנה בירושלמי איתא²⁶ דנחלקו בזה תנאים²⁷: רבי מאיר אומר שהכהנים והלויים אינם מתוודים (וידוי מעשרות), לפי "שלא נטלו חלק בארץ", ורבי יוסי אומר "יש להם ערי מגרש". פירוש, דרבי מאיר סבירא ליה

(22) כפשטות המשך לשון הרמב"ם שם פי"ג, דכל הדינים הם (לא רק על המ"ב ערי מגרש כ"א) גם על השש ערי מקלט (שבהלכה א שם).

(23) רמב"ם שם הלכה י"ד.

(24) מסעי שם.

(25) שם, ב – הובא ברמב"ם שם ה"א (ע"ש).

(26) מעשר שני פי"ה ה"ט (לגירסת ופי' הפני משה שם. ועוד).

(27) מע"ש שם מ"ד.

(28) פני משה שם.

(29) סוף הל' מעשר שני.

(30) תבוא כו, טו.

(31) הל' רוצח פ"ח היו"ד.

(32) כדעת ר"י מכות יג, רע"א (במשנה) – ע"פ

מסקנת הגמ' שם (דעת רבא).

(33) מע"ש שם. מכות ספ"ב.

(34) וראה צפ"נ מכות שם. וש"נ.

(35) החילוק דמ"ב ערי הלויים ושש ערי מקלט בנוגע העלאת שכר הוא רק בבבלי. אבל בירושלמי לא נזכר שיש חילוק בזה בין שש ערי מקלט ומ"ב ערי הלויים. ובירושלמי סוטה (פ"ט סה"ב): ערי מקלט מה הן אין תימר למחלוקת ניתנו מביאות עגלה ערופה אין תימר לבית דירה ניתנו אינן מביאות כו'. ומפרש בפני משה שם המחלוקת כמו שמפרש בהפלוגתא שבפנים. וראה שו"ת הרדב"ז ב"א קלח דבירושלמי משמע שלא היו ערי הלויים קולטות [ושם, דמ"ש הרמב"ן בפי' עה"ת (מסעי לה, יד) ד, השש ערים לבדן קולטות

פין ערי מקלט בימי המשיח הכל ללויים". ומשמע שלענין שייכותן ללויים גדר אחד⁴³ להן⁴⁴.

ד. יתירה מזו מצינו:

בגמרא⁴⁵ למדו מהכתוב, "ושמתי לך מקום גו"⁴⁶ — "ושמתי לך בחייך מקום ממקומך אשר ינוס שמה מלמד שהיו ישראל מגלין במדבר להיכן מגלין למחנה לוייה". ופרש"י⁴⁷ "מקום ממקומך" — "שתהא מחנה לוייה קולטת ואף ערי מקלט יהיו ערי לוייה". ומפירושו רש"י משמע לכאורה, שערי מקלט קולטות להיותן ערי לוייה.

[ודוחק גדול לומר שרש"י איירי רק בשאר ערי הלויים, מ"ב הערים שלא הובדלו למקלט ואינן קולטות אלא משום שניתנו ללויים — דאם כן הוה 95 ליה למימר, "ואף ערי הלוייה יהיו קולטות" וכיוצא בזה. ומפשטות לשונו, "ואף ערי מקלט יהיו ערי לוייה" משמע, דמיירי בעיקר בשש ערי המקלט].

והיינו, שנתנית שש ערי המקלט ללויים אינה רק דין צדדי הנוגע לנתנית הערים, שבנוסף להיותן ערי

למקלט⁴⁸, ולכן הן קולטות, "בין לדעת בין שלא לדעת", משא"כ, "שאר ערי הלויים אינן קולטין אלא לדעת"⁴⁹ —

מכל מקום אין משמע שכן היא דעת הבבלי, דהעולה מהבבלי הוא שדין זה שאין הרוצח צריך להעלות שכר ללוי בשש ערי מקלט (אינו בגלל החסרון בבעלות הלויים על ערים אלו⁴⁸, אלא) הוא דין מיוחד⁴⁸, כדאיא בגמרא⁴⁹, שדין זה למדנו מהכתוב, "והיו לכם הערים למקלט"⁴⁰ — "לכם לכל צרכיכם"⁴¹.

וגם מסתימת לשון הרמב"ם בזה⁴² משמע, שאין חילוק בין גדר בעלות הלויים על ערי המקלט לבעלותם על שאר ערי הלויים, וזה לשונו: "כבר נצטוו ישראל ליתן להם ערים לשבת ומגורשיהם, והערים הם שש ערי מקלט ועליהם שטים וארבעים עיר, וכשמוסי-

והמ"ב למגרש הלויים לא למקלט" — "כתב ע"ד הפשט ונראה שסמך על הירושלמי דמשמע התם כו" (כנ"ל). — וראה בארוכה ביאור הרי"ף פערלא לסה"צ רס"ג ח"ג פרשה נט. וראה תורתן של ראשונים לירושלמי מע"ש שם: בכפתור ופרח פמ"ב שדה מגרש, ובירושלמי בכורים פ"ב ה"ג רי"א יש להן ערי מקלט. וראה מראה הפנים, קרבן העדה וישרי קרבן לירושלמי סוטה שם.

(36) ל' הרמב"ם שם.
(37) רמב"ם שם ממכות י, א. וראה לעיל הערה 35.
(38) כדעת הירושלמי (כנ"ל בפנים). והרי מסתבר שהרמב"ם פסק כדעת הבבלי. ובפרט דלפי הנ"ל (הערה 35) הוי פלוגתא ביניהם.
(38*) וי"ל דזוהי הכוונה בתוד"ה לכם מכות יג, א.

(39) דעת רבא (ומסקנת הגמ') — מכות שם.
(40) מסעי לה, יב.
(41) והמחלוקת במ"ב עיר דמר סבר ועליהם נתנו כי הנך (רק) לקליטה, ומר סבר ועליהם נתנו כי הנך, מה הנך לכל צרכיכם אף הני נמי לכל צרכיכם (מכות שם).

(42) רפי"ג מהל' שמיטה ויובל.

(43) דאל"כ מאי קמ"ל בתיבת "הכל".

(44) ועפ"י יומתק מה שהרמב"ם לא כתב דערי מקלט אין מביאין עגלה ערופה כבירושלמי סוטה שם להמ"ד לבית דירה ניתנו (וראה בהנמקן בסוף הערה 35). ושאיני עיר הנדחת שכ' בהל' ע"ז פ"ד ה"ד, שאין אחת מערי מקלט נעשית עיר הנדחת, ד"ל (דלא כמ"ש בכס"מ, מגדל עוז ולח"מ שם, כ"א) שסמך אמ"ש בספרי זוטא מסעי לה, יא "תהיינה — אל יעשו עיר הנדחת" (כהובא באמבוהא דספרי לספרי זוטא שם). וראה צפע"נ לרמב"ם הל' ע"ז שם. צפע"נ למכות ט, א (בתחלתו). ועוד. ואכ"מ.

(45) מכות יב, ב.

(46) משפטים כא, יג.

בפרשת מטע: תחילה באה בכתוב פרשת⁵², ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת גו' ואת הערים אשר נתנו ללויים את שש ערי המקלט אשר נתנו לנוס שמה הרוצח ועליהן נתנו ארבעים ושתים עיר", ולאחרי זה באה פרשת "והקרייתם"⁵³ לכם ערים ערי מקלט גו' ונס שמה רוצח גו'. והיינו שקודם שחל על שש ערים אלו דין קליטה בפועל, הוצרכו תחילה להיות ערי הלויים.

וכן כתב להדיא בספר החינוך⁵⁴ בביאור הטעם שערי הלויים קולטות ("מאלה הערים של לויים היה מהם ערים מיוחדות להיות מקלט הרוצח ואולם בכולם היה לו מקלט"), וזה לשונו: "ומפני גודל מעלתם (של הלויים) וכושר פעלם וחזין ערכם נבחרה ארצם לקלוט כל הורג נפש בשגגה יותר מארצות שאר שבטים, אולי תכפר עליו אדמתה המקודשת בקדושתם (של הלויים)".

והמורם מזה, שגם שש ערי מקלט אלו הן "ערי הלויים"⁵⁵ כשאר מ"ב עיר. ומזה מובן, שגם שש ערי מקלט אלו

מקלט, ישנו דין שצריך לתתן ללויים, אלא זהו דין בגדר המקלט של הערים: כיון שהיו (ונעשו) ערי לויים, הנה (גם) מצד זה חל עליהן דין קליטה.

[והיינו, שבשש ערים אלו יש שני גדרים: (א) דין קליטה מצד היותן ערי מקלט ש"הובדלו למקלט", ולפיכך קולטות "בין לדעת בין שלא לדעת"; ולפני זה⁴⁸ – (ב) דין קליטה מצד היותן ערי הלויים.

ואף ש"יש בכלל מאתים מנה" – יש לומר נפקא-מינה בפועל: גם בשעה שחסר אחד מתנאי שש ערי מקלט, כגון: שיהיו ששתן קולטות כאחת⁴⁹ – מכל מקום הרי הן קולטות אז (לדעת) כערי הלויים⁵⁰].

וכן משמע⁵¹ גם מהמשך הפרשיות

(47) וראה גם ריטב"א מכות שם.

(48) ביהושע קאפיטל כ ד, נתינת ערי המקלט להלויים היתה לאחר שהובדלו כערי מקלט, "ביד משה", וכ"מ בפ' מסעי (לה, ו). אבל א' שם מדובר ע"ד "שש ערי המקלט" ובה "ארבעים ושתים עיר" לא הוזכר ענין הקליטה כ"א "עיר" סתם (ולמדין דקולטין ממש"ו, ועליהם), ב' מ"ב העיר נבחרו רק לאחר שבאו הלויים לדרוש, "ערים לשבת ומגרשיהן לבהמתנו" ויצא הגורל על "הערים האלה" – ולא הוזכרו קליטה כלל (ואדרבה – זה שייך לכלל ישראל).

ואת"ל שאין לחלק בין המ"ח עיר (לבד המפורש) י"ל שגם שש הערים לאחר שניתנו ללויים קליטתם מצד ערי לוי באה, "לפני" הקליטה דשש ערי מקלט.

ועפ"י יומתק א' דגם בהם שייך הטעם דס' החינוך (שהובא לקמן בפנים) שמפני תכונות הלויים נבחרו עריהם לקליטה. ב' שכן ה"י בכלל – חידוש הקליטה ה"י בסוף מ' שנה, קביעות מחנה לוי שבמדבר בשנה השנית (פסחים סו, סע"ב ואילך. פרש"י עה"ת נשא ה, ב).

(49) משנה מכות ט, ב. רמב"ם ה' רוצח שם ה"ג.

(50) ראה צפע"נ מכות י, רע"א גליון. ובהמובא

בצ"פ לירושלמי מכות פ"ב (ע' צו"צ בדפי הספר) ועוד. וראה צפע"נ דלקמן הערה 61.

(51) אבל אינו מוכרח כי בפשטות מסיים הפרשה בהמשך ללפני ע"ד חלוקת הארץ אשר נתנו ללויים מנחלת אחוזתם ואח"כ ע"ד מקלט לרוצח.

(52) לה, ב ואילך.

(53) שם, יא ואילך.

(54) מצוה תח. ושם ריש מצוה תקכ, להבדיל שש ערי מקלט מערי הלויים. ובמנ"ח שם: דע"מ צריכות שיהיו ערי הלויים כמ"ש בתורה והרהמ"ת בתחלת המצוה.

לשבת" – בתחילה נעשו „נחלת אחוזתם” של בני ישראל, ואזי בני ישראל נתנו ערים אלו ללויים.

ו. וע"פ כל הנ"ל יובן החידוש בדברי המדרש בנוגע לחברון, ש"היה עולה בקרנסין של ד' בתחלה ליהודה ואחר כך לכלב ואחר כך כו' ללויים":

חברון לא נמסרה רק בנתינה כללית מבני ישראל לשבט לוי, שהרי חברון ניתנה לשבט לוי מאת כלב. והיינו שהדבר היה לאחר ששעברה מבעלות כללית (דשבט יהודה) לבעלות פרטית של כלב.

וזהו כוונת המדרש – „היה עולה בקרנסין של ד'": באותו האופן שניתנה הבעלות בתחילה ליהודה (ולכלב, בבעלות פרטית, על-דרך-זה ניתנה ללויים. ונמצא שבעלות הלויים על חברון היא גם בעלות פרטית⁶⁰.

וכיון שערי הלויים שייכות ללויים באופן של „גאולת עולם” (כנ"ל ס"ב) – נמצא, שה„נצחיות”⁶¹ אשר בבעלות הלויים⁶² על חברון גדולה יותר מאשר

נמסרו לבעלותם, ו(גם) מצד זה חל עליהן דין קליטה⁵⁶.

ה. וע"פ כל הנ"ל שוב קשה: כיון שניתנו ערים אלו ללויים כחלקם בארץ, מהו שאמר הכתוב שאינן אלא „לשבת”?

ויש לומר הביאור בזה: באופן שייכות ערים אלו ללויים מצינו שני ענינים: א) בני ישראל (כל השבטים) נתנו אותן מאחוזתם דהשבטים^{56*}, ולכן מצינו בנחלת שבט לוי שינוי עיקרי, שמ"ח עריהם מפורדות בנחלתם של כמה וכמה שבטים, ואף של כל השבטים⁵⁷. ב) זוהי בעלות כללית של כללות השבט⁵⁸ – מ"ח הערים נתייחדו וניתנו לשבט לוי, אך לכל בן לוי בפני עצמו אין בעלות פרטית על ביתו הפרטי, והוא ברשותו רק על-מנת „לשבת”⁵⁹.

וזהו אחד הביאורים לסדר שבו נמסרו הערים ללויים: „ונתנו (בני ישראל) ללויים מנחלת אחוזתם ערים

(55) ומה שלא הזכיר הרמב"ם בפ"ח מהל' רוצח דשש ערי מקלט הוא ללויים כי שם מדובר ע"ד המ"ע להפריש כו' ולהכין הדרך. ועוד ועיקר – הרי כתבו כבר ברפ"ג מהל' שמיטה ויובל. וראה הל' רוצח שם ה"י: ומה הפרש כו' ובין שאר ערי הלויים.

(56) עפ"כ יומתק מקור דברי הרמב"ם רפ"ג מהל' שמיטה ויובל „וכשמוסיפין ערי מקלט אחרות בימי המשיח הכל ללויים”.

(56*) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 216 ואילך.

(57) יהושע כא, ד ואילך.

(58) ע"ד דמצינו בתרומה וכו' שנקראת – (נחלת) וגזילת השבט (ירושלמי תרומות פ"א ה"ב. ערלה פ"ב ה"א. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך גזל השבט. ושו"י).

(59) דאף ששייך שם ירושה ומוכרים כו', ה"ז בכלל קנין ד„לשבת”, וכמו למ"ד הנ"ל בירושלמי דבכלל (גם הבעלות כללי דהשבט) לבית דירה ניתנו. וראה תוד"ה דאי ערכין לא, ב.

(60) וראה רמב"ן עה"ת ס"פ קרח למה לא הוי נתינת הערים סתירה לבארצם לא תנחל. וראה קרבן העדה לירושלמי סוטה שם. שירי קרבן לירושלמי מכות שם. פנים יפות מסעי לה, יד.

(61) ומש"כ בסוטה (מה, ב) דמשחרב ביהמ"ק ראשון בטלו ערי מגרש – יש לומר הכוונה להפרטי דינים הקשורים בזה, כיון שלא היו כל ישראל על אדמתם. ובכלל לא עלו רוב ישראל. אבל לא מצאנו החידוש גדול – דאינו שייך עוד להלויים, ואין ללויים ערים לשבת ועוד! ובשינוי עקרי מכל ארץ ישראל דלא בטלה בעלות הפרטית דכל אחד (ראה לקו"ש ח"כ ע' 309). אבל ראה שו"ת צפע"נ ווארשא סי' נד. צפע"נ מכות ז, א בגליון ד"ה מנה"מ (הובא בצפע"נ עה"ת מסעי לה כט). צפע"נ עה"ת בהר ע' רמח.

(62) משא"כ הכהנים בערים שלהם (וחברון –

„ליוה“⁶⁴ – ענין של קישור וחיבור (חדש – „הפנעס ליוה“), היפך ענין הפירוד. וזהו ענינם של הלויים:

(א) שבט לוי „הובדל לעבוד את ה' לשרתו“, וענינם של הלויים הוא „להורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים“, מצד חיבורם אל הקב"ה, בהיותם „חלקו ונחלתו“⁶⁵. וזה פועל את הכפרה והתיקון על החטא והפירוד שבין אדם למקום של ההורג נפש, ומקשר אותו שוב אל הקב"ה⁶⁶.

(ב) בעבודתם „וילוו עליך וישרתוך“⁶⁷ מתבטא ענין אחדות ישראל, בנוסף לכך שגם בתפקידם „להורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים“ מתבטא ענין אהבת (הרבים –) ישראל. ומצד זה עריהם הם תיקון על חטא ופירוד שבין אדם לחבירו אשר בהורג נפש⁶⁸.

והנה, ענין זה הוא בכל ערי המקלט. אבל בחברון ענין האחדות הוא בהדגשה יתירה, בהיות האבות והאמהות של כל בני ישראל קבורים בה, ולכן עולות התפלות דרך חברון⁶⁹.

(64) ויצא כט, לד.

(65) רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל.

(66) להעיר מחדושי אגדות מהר"ל למכות י, א:

דברי תורה קולטים*.

(67) קרח יז, ב.

(68) ואולי זהו ב' הטעמים בחינוך שם מצוה תח.

(69) ראה אגרות קודש אדמו"ר האמצעי מכתב לב (קה"ת, ברוקלין, תש"מ). וכ"ה בילקוט ראובני (פרשתנו כג, ט) ממגלה עמוקות* אופן

בשאר חלקי ארץ ישראל: (א) יותר מנחלתם של בני ישראל, שאין בה המעלה דגאולת עולם. (ב) יותר משאר ערי הלויים, שאין עליהן בעלות פרטית⁶².

ז. והביאור בזה בפנימיות הענינים:

הטעם הפנימי לכך שערי המקלט צריכות להיות של הלויים^{62*} הוא (על-דרך הטעם בספר החינוך, לעיל ס"ד) שהדבר שייך להגנה והכפרה של ההורג נפש בשגגה.

חטאו של הורג נפש הוא כפול: חטא ופירוד⁶³ בין אדם למקום, ובין אדם לחבירו.

ולכן כפרתו היא ע"י ערי המקלט, הן ערי הלויים, שהרי לוי נקרא על שם

כביהושע כא, יג. ב"ר הנ"ל) אין זה רק מחמת הכהונה ולא מעצמם, דיש מציאות שישתנו דהיינו חלל דאין עליו שם כהן אבל גבי לויים . . נמצא דגבי לויים שייך נחלה ולא גבי כהנים (צפע"נ תרומות בהשטמות סב, א. עיי"ש. ועד"ז כתב בכ"מ: שו"ת צפע"נ שם ס' פד. מכתבי תורה מכתב פז. ועוד).

(62*) להעיר משו"ת צפע"נ שם סו"ס רטו: ועי' בספרי פ' מסעי דמבואר דערי מקלט נהוג גם בזה"ז*. ועי' הנ"ל (בפנים והערה 61) י"ל דקולט מצד ערי הלויים (אלא שצ"ע אם צ"ל דיורי לויים (עכ"פ רובם) בפועל. וראה מכות י, א: נתמעטו כו'. ובצפע"נ שם). אבל בצפע"נ הנ"ל (סוף הערה 61) כתב להיפך (ע"פ סוטה שם), שקליטתם לאחרית בית ראשון הוא רק מצד ערי מקלט, ולא מצד ערי הלויים.

(62**) וראה תורת לוי"צ (למכות יא, א) ע' קצב עוד טעם ע"פ קבלה.

(63) היפך מצוה – ל' צוואת וחיבור (לקו"ת בחוקותי (מה, ג). וראה תניא מהדו"ק (קה"ת, תשמ"ב) ספמ"ט).

(*) ושייך לחברון – ראה זח"ג קט, א: וחברון דא אורייתא כו'.

(*) וכ"ה שם אופן רנ (בסופו) ובמגלה עמוקות עה"ת פ' וישב (נח, טע"ג) ובפ' שמות (ה, ג) בפ"י הפסוק וישלחוהו ממעון חברון.

(*) וראה לקו"ש חכ"ד ע' 111 הערה 47 ובהנמטן בשוה"ג שם.

(והתפלה אף נקראת חברון, מצד

רמט** ומספר כנפי יונה***. ואולי יש לפרש שמחברון עולים לירושלים ולמקדש**** – ראה רש"י ויצא (כת, יז). וראה בגמ' (ברכות ל, א) והפס"ד (רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ג. טושו"ע או"ח רסצ"ד. שו"ע אדה"ז שם) שתפלה צ"ל כנגד ירושלים והמקדש. ולהעיר מההמשך באגרת

(** כן נסמן בילקוט ראובני לפנינו "אופן רמט". אבל כנראה הוא ט"ס, כי הלשון שהביא הוא במג"ע אופן רכב. ובמג"ע אופן רמט איתא הגהה מבן המחבר, ושם: ולכן איתא בזהר חדש דרך מערת המכפלה נכנס התפלה למעלה. ואילו במג"ע אופן רכב וכן בילקוט ראובני שם הובא מזהר חדש לגבי הפתחים ד"ע ולא בנוגע עליית התפלות דרך מערת המכפלה. ח"ל במג"ע שם (ועד"ז בילקוט ראובני שם): ביקש משה ליכנס לא"י שהראה לו הקב"ה גן עדן שלמטה שיש שם ד' פתחים (כדאיתא בזהר חדש פ' לך לך) הפתח הראשון שהנשמה הולכת בשעת יציאתה מן הגוף דרך מערת המכפלה ששם נקברו אבות ואמהות אדם וחווה .. וכן כל תפלות שלנו כשהם עולים למעלה עולים דרך מערת המכפלה. [ולפנינו מפורש (ענין עליית הנשמות דרך ד' הפתחים) בז"ח פ' נח (מהני"ג) כא, א: הפתח הראשון נכנסת הנשמה במערת המכפלה שהוא סמוכה לג"ע. ועד"ז בזח"א פ' לך (פא, רע"א. ועוד)]. וראה לקמן שוה"ג הד'.

(*** בכנפי יונה הנדפס לא מצא' לעי"ע. אבל נמצא בספרו יונת אלם פט"ו.

(****) וכן מובן מז"ח שם (עיי"ש כ, ד ואילך. וראה גם זח"א שם, ב) לגבי עליית הנשמה דרך ד' פתחים: שמגיעת עד פתח השלישי .. מגעת עד ירושלים אשר שם כו' .. בית המקדש. אלא דשם מדובר בירושלים של מעלה. עיי"ש. אבל ה"ה מכוונת כנגד ירושלים של מטה (כבהתחלת הדברים בז"ח שם כ, ד) ונאמר עי"ז "שחזרה לה יחידי" (תהלים קכב, ג. תחנומא ר"פ פקודי. ובכ"מ).

התחברות המדות חסד גבורה תפארת⁷⁰), והיינו שעליידה נעשה הקישור והחיבור של ישראל אל הקב"ה, וזוהי הכפרה על הענין שבין אדם למקום אשר בהורג נפש.

וכיון שאלו הם האבות והאמהות של כלל ישראל, לכן ע"י חיבור האבות והאמהות של כלל ישראל ביחד, נעשה חיבור אמיתי גם בין הבנים והבנות שהם זרעם. והרי זו כפרה על החטא שבין אדם לחבירו.

וכל-כך גדל תוקף ענין החיבור שבה, עד שהוא נמצא בגלוי "בשמו"י אשר יקראו לו בלשון הקודש", בשם העיר – חברון, מלשון חיבור⁷².

(משיחות שמח"ת וש"פ בראשית תשל"ז)

אדמו"ר האמצעי שם שלפני ישיבת דוד מלך ישראל בירושלים ה' צריך להקדים תחילה להיות בחברון ד' שנים מקודם – (ראה זח"א עט, ב. וש"נ. וראה "קונטרס בעניני כולל חב"ד" סי"א (אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב כרך ד' ע' קצב)). אבל במאמר ענין ההשתטחות (מאדמו"ר האמצעי?) קרוב לסופו (מאמרי אדה"א מ' קונטרסים ע' כז) כידוע שכל התפלות צריכות לעלות למעלה דרך פתח של ג"ע הארץ וע"כ התפלה שמתפללים אצל מערת המכפלה היא רצוי ומקובלת ממש לפי שיש בקבלה בידינו ששם ה' פתחו של ג"ע ממש.

(70 עיין אגרות שם.

(71 תניא ח"ב פ"א.

(72 זח"א קכב, ג (מהני"ע). קכה, א. זח"ג קס, א.

